

Eğitimde Özelleştirme: Strateji, Yöntem ve Teknikler¹

MAKALE TÜRÜ	Başvuru Tarihi	Kabul Tarihi	Yayın Tarihi
Derleme Makalesi	25.12.2020	04.04.2021	05.04.2021

Hüseyin Yolcu ²
Kastamonu Üniversitesi

Öz

Bu çalışmada, eğitimde özelleştirmede başvuru strateji, yöntem ve teknikler ile karşılaşılan sorunlar ele alınmıştır. Kamusal eğitim, 1970'lerden bu yana yapısal bir kriz (bunalım) içinde olan kapitalizme çözüm olarak sunulan neo-liberal politikaların saldırısıyla karşı karşıyadır. Sahip olduğu piyasa büyüklüğüyle eğitim, aralarında yerel çıkar grupları, uluslararası örgütler ve özel kuruluşların da bulunduğu çok sayıda aktörün dikkatini çekmektedir. Her biri ulusal ve uluslararası sermayenin birer temsilcisi veya sözcüsü konumunda olan bu aktörler; eğitim hizmetinin daha etkili, rekabetçi, eşitlikçi ve verimli olabilmesi için devletin eğitimin sunumu, finansmanı ve kontrolündeki desteğini olabildiği kadar en aza indirmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Özelleştirme, eğitim hizmetlerinin sunumunda çoğunlukla özel sektörün strateji, yöntem ve tekniklerine başvurmaktadır. Söz konusu bu strateji, yöntem ve tekniklerin her biri de özelleştirilmeye yeni bir boyut ve içerik kazandırarak eğitimin piyasalaşmasının sınırlarını genişletmektedir. Ancak bu süreçte elde edilen deneyimler göstermektedir ki eğitimde özelleştirme, savunucularının ileri sürdükleri söylemlerin aksine, var olan eşitsizlikleri gidermek yerine daha da derinleştirmektedir. Özelleştirme yöntemleri arasında, diğerleriyle karşılaştırıldığında daha sinsi ve daha tehlikeli olduğu ileri sürülebilecek olan, kendi kendine yardım/girişimci hayırseverlikle ilgili çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: Özelleştirme, eğitimde özelleştirme, özelleştirme stratejileri, özelleştirme yöntemleri, özelleştirme teknikleri, girişimci hayırseverlik, eğitim harcaması.

Etik kurul kararı: Bu araştırma, derleme türünde makale olduğu için etik kurul kararı gerektirmemektedir.

¹Yazarın Prof. Dr. Nejla Kurul'un danışmanlığında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yürütülen doktora tezinin kuramsal çerçevesinin bir bölümünden yararlanılmıştır.

²Sorumlu Yazar: Prof. Dr., Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı, e-posta: h.yolcu72@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9974-8446>

Küresel kapitalizmin yeni bir döneme girdiği geçtiğimiz yüzyılın son çeyreğinden bu yana ulusal devlet ve onun uygulamaları, bir dizi yapısal değişimlere uğramaktadır. Söz konusu yapısal değişimlerin arkasındaki itici güç ise sermayenin 1970'lerde girdiği ekonomik krize (bunalıma) karşı bir çözüm olarak sunulan neo-liberal politikalar. Giroux'un (2008) belirttiği gibi, piyasanın politik, toplumsal ve ekonomik kararlar için örgütleyici ilke olması gerektiğini savunan neo-liberal politikalar; demokrasi, kamu malları, refah devleti ve ticarileşmemiş tüm değerlere yönelik yoğun bir saldırı yürütmektedir. Piyasa ve piyasa söylemini kendine temel ölçüt alan bu politikalara göre devletin birtakım toplumsal gereksinimler için sorumluluk üstlendiği dönem geride kalmıştır. Devletin kamusal yönünü bertaraf ederek özel sektörün etkinlik alanının genişletilmesi üzerinde duran neoliberalerler, özelleştirmenin, toplumsal yaşamın tüm alanlarında uygulamaya geçirilmesi gerektiğini ileri sürmektedirler. Dolayısıyla bu yönüyle küresel bir olgu durumuna gelmiş olan özelleştirme çok yönlü ve çok boyutludur. Ball'ın (2007) özelleştirmenin farklı finansal düzenlemeleri, destekçileri, hizmet sağlayıcıları ve müşterileri arasında farklı ilişkileri içeren oldukça yaygın türleri ve biçimleri olduğuna dikkat çekmesi yapılan bu belirlemeyi güçlendirmektedir.

Eğitimde özelleştirme, aralarında yerel çıkar grupları, uluslararası örgütler ve özel kuruluşların da dahil olduğu çok sayıda aktör tarafından savunulmaktadır. Söz konusu aktörler; eğitim hizmetinin daha etkili, rekabetçi, eşitlikçi ve verimli olabilmesi için devletin eğitimin sunumu, finansmanı ve kontrolündeki desteğini çekmesi gerektiğini ileri sürmektedir (Marchelli, 2001). Bu doğrultuda yaratılan rekabet ortamında kamu okullarının daha yenilikçi bir yapıya kavuşacağı, varsıl olmayan ailelerin çocuklarına fırsat eşitliği sunulacağı ve onlara daha nitelikli bir eğitim verileceği, ailelerin çocuklarını gönderecekleri okulları tercih etme hakkına sahip olacağı, eğitim ortamlarının daha demokratik olacağı vb. yöndeki söylemler sıklıkla dile getirilmektedir. Ancak özelleştirme, eğitimin piyasa koşulları ve kuralları çerçevesinde üretilmesini gerektirmektedir. Yapılan araştırmalar özel sektörün eğitim hizmetinin sunumunda gittikçe önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Ball ve Youdel, 2008; Carrasco ve Gunter, 2019; Kurul ve diğ., 2013; Mok ve Tan, 2004; Toker, 2020; Verger, Fontdevila ve Zancajo, 2016; Yolcu, 2014; Ulusoy ve Yolcu, 2014). Örneğin Vietnam, Malezya ve Filipinler'de devlet, eğitim hizmetinin sunumundan kendini yavaş yavaş geri çekerken aileler ve yerel yönetimler eğitimin finansmanında hükümete göre daha fazla görev ve sorumluluk almaktadırlar. Bu tür ülkelerde eğitim hizmetinin sunumunda özel sektörün etkinlik alanının gittikçe genişlediği görülmektedir (Mok ve Tan, 2004).

Özelleştirmede nihai (sonul) hedef kamunun eğitim hizmetinin sunumundaki rolünü en aza indirgemektir. Söz konusu sonul hedef doğrultusunda özelleştirme eğitim hizmetlerinin sunumunda çoğunlukla özel sektörün strateji, yöntem ve tekniklerine başvurur. Bu çalışmada, eğitimde özelleştirme sürecinde başvuru strateji, yöntem ve teknikler ele alınmıştır. Çalışmada ilk olarak eğitimde özelleştirmenin kapsamı ve anlamı üzerinde durulmuştur. Bunu takiben eğitimde özelleştirme stratejileri, yöntemleri ve tekniklerine ilişkin bilgi verilmiştir.

Çalışmanın son kısmında eğitimde özelleştirme uygulamaları üzerinde bir tartışma yürütülmüş; sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Eğitimde Özelleştirmenin Kapsamı

Genel ekonomide özelleştirme kavramı daha önce kamu tarafından gerçekleştirilen ekonomik etkinliklerin özel sektör tarafından yerine getirilmesi anlamında kullanılmaktadır. Savas (1992; akt., Walberg ve Bast, 2003) özelleştirme kavramının dar ve geniş anlamlarına dikkat çekmektedir. Aktan'a (1992, 2004) göre dar anlamda özelleştirme, kamunun sahip olduğu varlıkların mülkiyetinin ve devrinin özel sektöre satışını içermektedir. Bu yönüyle dar anlamda özelleştirme, yalnızca bir özelleştirme yöntemi olarak ele alınmaktadır. Bir kamu varlığının satışının dar anlamda özelleştirme kapsamında değerlendirilebilmesi ancak bu varlığın %51'inin mülkiyetinin ve yönetiminin özel sektöre geçmesiyle olanaklıdır. Dar anlamda özelleştirmenin aksine geniş anlamda özelleştirme daha tehdit edici ve doğrudan devletin kamusal yönünün sınırlandırılması üzerinde yoğunlaşır. Geniş anlamda özelleştirme kamusal alan içinde özel sektörün varlık ve etkinlik alanını genişletecek politikaları, stratejileri, yöntemleri ve teknikleri kapsar. Berg ve Berg'in (1997) belirttiği gibi, bu da özel sektöre neyi, nerede ve nasıl üretileceğine ilişkin kararlarda öncekiyle karşılaştırıldığında daha fazla hareketlilik alanı vermektedir.

Eğitimde özelleştirme kavramı birçok eğitim programını ve politikalarını içeren semsiye bir kavramdır (Belfield ve Levin, 2002). Buna göre, eğitimde özelleştirme geleneksel olarak devletin görev alanına giren eğitim hizmetinin yerine getirilmesinde özel sektörün görev ve sorumluluk üstlenmesidir (Vergler ve diğ., 2016). Kamu eğitimi sunumunda özel sektöre yer açmak veya bu sektörün eğitim sunumuna izin vermek, en genel özelleştirme uygulamalarıdır (Toker, 2020). Bu açıklamalar bağlamında eğitimde dar anlamda özelleştirme kamuya seçenek olarak özel sektörünün de eğitim hizmetinin sunumunda yer alması olarak tanımlanabilir. Eğitimde geniş anlamda özelleştirme ise dar anlamda özelleştirmeden farklı olarak eğitim hizmetinin sunumunda özel sektörün daha fazla görev ve sorumluluk almasını öngören politikaları, stratejileri, yöntemleri ve teknikleri içermektedir.

Eğitimde Özelleştirme Strateji, Yöntem ve Teknikleri

Bu başlık altında eğitimde özelleştirme strateji, yöntem ve teknikleri üzerinde durulmuştur.

Özelleştirme stratejileri. TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası'na (2009) göre, herhangi bir kapitalist ekonomide kamu mal ve hizmetlerinin özelleştirilmesi üç farklı stratejiye dayalı olarak yürütülmektedir. Bunlardan ilki, kamu mal ve hizmetlerinin üretiminin tümüyle ya da kısmen özel sektöre devredilmesini öngören doğrudan özelleştirmedir. İkincisi, kamunun faaliyet gösterdiği alanlardan özel sektörün lehine çekilmesini içeren dolaylı özelleştirme stratejisidir. Bu stratejinin yaşama geçirilmesinde kamu kesimi özel sektörün bu hizmetlerin üretiminde daha fazla rol ve sorumluluk alması bakımından arsa tahsisi, vergi indirimi vb. birtakım teşvik araçları sunmaktadır. Üçüncüsü ise kamu tarafından ücretsiz olarak sunulan hizmetlerin bir

bedel karşılığında yararlanılmasının önünü açan içeriden özelleştirme stratejisidir. Söz konusu bu üç stratejinin her biri de kamu yararı gözetilerek üretilen mal ve hizmetleri kapitalist ekonominin piyasa mekanizması içinde sermayenin kârlılığına terk etmektedir.

Marchelli (2001) eğitimde özelleştirme stratejileri ve düzeylerinin eğitim hizmetini kimin yönettiğine, finansmanını kimin sağladığına ve bu hizmetten kimlerin yararlandığına göre farklılık gösterdiğini belirtmektedir. Buna göre, özelleştirme stratejileri, bir ülkede eğitim hizmetinin sunumu, finansmanı ve yönetimi boyutlarından en az birinde doğrudan veya dolaylı olarak uygulanır. Belfield ve Levin'e (2002) göre, eğitimde özelleştirme üç farklı stratejiye dayalı olarak yürütülmektedir. Bunlar: (1) Özel okulların sayısını artırmak, (2) Hizmetten yararlananların (aileler ve öğrencilerin) bu hizmetin maliyetine yapmaları gereken finansman katkısını artırmak ve (3) Aile katılımı, okul tercihi, saydamlık (şeffaflık) ve hesap verilebilirlik gibi birtakım kurallar ve düzenlemelerle kamu okullarının işleyişini denetim altına almaktır. Ball ve Youdel (2008), özelleştirmenin eğitim hizmetinin özelleştirilmesinin dışardan özelleştirme (exogenous privatisation) ve eğitim sistemi içinde özelleştirme (endogenous privatisation) olmak üzere iki farklı stratejiye dayalı olarak yürütüldüğünü belirtmektedir. Bunlardan ilki, kamu eğitiminin özelleştirilmesini içerir. Söz konusu bu strateji kapsamında seçim hakkı, okullar arasında rekabet, yeni kamu yönetim anlayışı, sözleşme ve rekabetçi finansman, performans yönetimi ve girişimcilik gibi özel sektörün önemli uygulamaları, düşünceleri ve tekniklerinin kamu eğitim sektörüne nakledilmesi yoluyla kamu eğitim hizmetinin işletme mantığı içinde yeniden yapılandırılmasını içerir.

İkinci strateji ise serbest piyasa ilkelerinin kamu okullarının günlük işleyişine dahil edilmesi yoluyla eğitim sisteminin özelleştirilmesini öngörür. Ball ve Youdel (2008) bu stratejide özel sektörün eğitim hizmetinin sunumunun yanı sıra dağıtım, yönetimi ve planlanmasında da yer aldığını belirtmektedir. Söz konusu bu strateji doğrultusunda, okullar iyi öğrencileri kendilerine çekebilmek için birbiriyle rekabet halinde olmakta, aileler birer tüketici olarak en iyi okullar arasından tercihte bulunmakta, okullara başarı oranları doğrultusunda kaynak aktarılmakta ve başarılı okullar başarısız okulları devralarak yönetmektedir.

Özelleştirme yöntemleri. Lieberman (1989), eğitimcilerin özelleştirmeyi genellikle eğitim kuponları ya da kullanıcı ücretleriyle ilişkilendirdiğini belirtmektedir. Lieberman'ın belirlemesinden farklı olarak Türkiye'de ise özelleştirme denildiğinde daha çok özel okullar akla gelmektedir. Ancak gerçekte ise özelleştirme düşünüldüğünden daha fazla yöntemle sahiptir. Bunlardan bazıları daha az tercih edilirken bazılarının da daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Bu başlık altında uygulamada yaygın olarak kullanılan yöntemlere yer verilmiştir.

Yük atma (Load shedding). Yük atma kamunun bir hizmetin hem sunumundan hem de finansmanından kendini geri çekmesini içerir (Lieberman, 1989). Bu yöntem, ayrılma ve hizmetten çekilme olarak da adlandırılmaktadır. En eski özelleştirme yöntemlerinden biri olan bu yöntem, aynı zamanda özelleştirme yöntemleri arasında

en radikal ve en çok tartışılmalı olanıdır. Bunların yanı sıra, bu yöntem maliyetten en çok tasarruf ettiren özelleştirme yöntemi olarak da bilinmektedir (Murphy, 1996; Murphy, Gilmer, Scott, Weise ve Page, 1998). Söz konusu özelleştirme yöntemine somut olarak yerel yönetimlerin katkı toplama işinden geri çekilmesi, eğitimde ise devletin ulaşım hizmetlerinden, ders araç ve gereçlerinin yapımından kendini geri çekmesi örnek olarak verilebilir.

Gönüllülük (Volunteering). Gönüllülük yöntemi olarak özelleştirmenin kendiliğinden ortaya çıkmış hali olarak nitelendirilmektedir. Bu yönüyle gönüllülük daha çok geçmişte kalmış ya da küçük yerleşim birimleriyle ilişkilendirilen bir özelleştirme yöntemidir. Ancak bu özelleştirme yöntemine günümüzde de yaygın bir biçimde başvurulmaktadır. Gönüllülüğü diğer özelleştirme yöntemlerinden ayıran özelliği ise geleneksel piyasa mekanizmasından uzak durmasıdır. Söz konusu bu yöntemin işlemesi; normal koşullarda kamu tarafından yerine getirilmesi gereken yerel/ulusal düzeydeki herhangi bir kamu hizmetinin giderilmesi için insanların bir araya gelmesi veya getirilmesi biçiminde olur. Tahmin edileceği gibi, bir araya gelen veya getirilen insanlara harcadıkları çaba karşılığında herhangi bir ödeme yapılmamaktadır (Köksal, 1993; Murphy, 1996; Murphy ve diğ., 1998).

Yukarıda yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere, gönüllülük yerel/ulusal düzeydeki kamusal hizmetlerin karşılanmasında toplumsal dayanışmayı ön plana çıkaran bir özelleştirme yöntemidir. Dolayısıyla bu yöntem ailelerin, bireylerin ve yardımseverlerin yanı sıra; kâr amacı gütmeyen kooperatifler, dernekler ve birlikler biçimindeki çeşitli sivil toplum kurumlarının (STK) eğitim hizmet alanında etkin bir biçimde yer almasının önünü açmaktadır. Bunların her biri eğitim hizmetinin sunumunda oynadıkları rol ve sorumluklara bağlı olarak okulun yapı ve işleyişini, eğitim sistemini ve eğitim politikasını da kendi beklenti ve çıkarları doğrultusunda değiştirme ve dönüştürme gücünü elinde bulundurlar.

Kendi kendine yardım (Self-help). Kendi kendine yardım, devletin bireyleri veya grupları kendi gereksinimleri olan mal veya hizmetleri sağlaması için özendirilmesi ve yönlendirmesidir. Bu yöntem, günümüzde hizmetlerin yapım ya da sunum aşaması ile sınırlı kalmayarak hizmetlerin bakımı, onarımı ve işletilmesi aşamalarını da içerecek biçimde giderek yaygınlaştırılmaktadır (Köksal, 1993). Kendi kendine yardım aynı zamanda girişimci yardımseverlik olarak da bilinmektedir. Söz konusu bu özelleştirme yöntemi gönüllülük uygulamasından iki yönden farklıdır. Birincisi, yatırım odaklı olmasıdır. Buna göre, para geleneksel bağışlar yerine piyasa ölçütlerine uygun olarak katma değer getiren yatırım alanlarına yönlendirilmektedir. İkincisi ise mal ve hizmet üretenlerin aynı zamanda bundan yarar sağlamış olmalarıdır (Foster, 2012). Devletin bu girişimcilere sunmuş olduğu bedava arsa tahsis ve vergi indirimi gibi bazı özendirici araçları da bunların kamusal alana doğrudan müdahalede bulunmalarının önünü açmakta ve hatta onları daha saldırgan kılmaktadır. Böylece girişimci yardımseverler, bir yandan sahip oldukları sermaye güçleriyle kendilerini yeniden üretme gücünü ellerinde bulundururken bir yandan da kamusal alanı yine kendi beklenti ve çıkarları doğrultusunda yeniden yapılandırmaya yönelik politikalar

üzerinde söz sahibi olmaktadırlar. Bunun en güzel örneği Türkiye'deki vakıf üniversiteleridir.

Kullanıcı ücretleri (User fee). Kullanıcı ücreti, kamu hizmetinden yararlanan yurttaşların bu hizmetten yararlanmalarının karşılığında katlanmış oldukları ücret veya bedeldir. Aktan (1992) devletin kamusal hizmet olarak yerine getirdiği hizmetlerin finansmanını doğrudan yurttaşlara yüklemek yerine, vergi gelirleriyle karşılamayı tercih ettiğini belirtmektedir. Vergilendirme kuramına göre, yurttaşların kamusal hizmetlerin finansmanına katılımı, bu hizmetlerden yararlandıkları ölçüde değil de ödeme güçleriyle orantılı olarak gerçekleştirilir. Devletin sunduğu iç ve dış güvenlik ile adalet gibi kamusal hizmetlerin yararı topluma bölünmez ve bu yüzden ücretlendirilemezler. Ancak devletin sunduğu eğitim, sağlık ve ulaşım gibi kamusal hizmetlerin toplum dışında bireye yararının olması, bu hizmetlerin piyasa koşullarında sunulmasının ve ücretlendirilmesinin önünü açmaktadır.

Yolcu'ya (2007) göre eğitimde kullanıcı ücreti, devletin bir öğrenci başına yapması gereken eğitim harcaması ile uygulamada yaptığı harcama arasındaki farkın öğrencilere veya ailelere yüklenmesidir. Oseni ve diğ. (2018) ailelerin eğitim harcamalarını iki grup altında toplamaktadır. Bunlardan ilki ailelerin doğrudan eğitim kurumlarına yapmış olduğu ödemelerdir. Söz konusu ödemeler; (1) Öğrenim ücreti/harç; (2) Eğitim hizmetleri için alınan diğer ücretler (kayıt ücreti, laboratuvar ücreti, sınav ücreti vb.); (3) Okulun öğrencilere sağlandığı barınma, yemek, ulaşım gibi destek hizmetleri için yapılan ödemeler; (4) Okul-aile birliği, okul yönetim komitelerine veya okula ödenen her türlü okul fonu veya aile katkı fonuna yapılan ödemeler; (5) Ailelerin okullara yapmış oldukları kalem, kağıt, sandalye, boya vb. yaptıkları doğrudan parasal olmayan/aynı katkıların nakit kestirimlerinden oluşmaktadır.

İkincisi ise eğitim örgütleri dışından sağlanan eğitimsel ürün ve hizmetler için yapılan harcamalardan oluşmaktadır. Bunlar; (1) Okula devam için gereken okul forması, ders kitapları ve öğrenim araçları, spor ekipmanı, sanat dersleri malzemeleri gibi gerekli diğer alımlar için yapılan harcamalar; (2) Okula devam için gerekli olmayan fakat bir şekilde eğitim sürecine katılımı bağlantılı özel ders, eğitim kurumları tarafından karşılanmadığı takdirde okula ulaşım ve kantin masrafları, okuldaki eğitime destek için evde kullanılmak üzere ayrıca alınan yardımcı kitaplar, bilgisayar veya eğitimsel yazılı olan diğer harcamalar vb. harcamalardır.

Sözleşme yapma (Contracting out). Sözleşme yöntemi kamu mal ve hizmetlerinin yerine getirilmesinde özel sektörün gücünü artırmada sıklıkla başvurulan özelleştirme yöntemlerinden biridir. Bu yöntem hizmet satın alma yöntemi ve kamu finansmanı ile ihale yöntemi olarak da bilinmektedir. Söz konusu yöntemde devlet bazı mal ve hizmetlerin sunumunu kendi gerçekleştirmek yerine, bunu özel sektörden satın alarak gerçekleştirmektedir. Diğer bir deyişle, bu yöntemde devlet, finansör olarak kalırken mal veya hizmetin üretimini ve sunumunu özel sektöre sözleşme yaparak devretmektedir (Aktan, 1992; 2004; Murphy, 1996; Rondinelli, 2003; Roth, 1988).

Devletin sözleşme yöntemindeki temel amacı, kamusal hizmetlerin sunumunu özel sektör tarafından yerine getirilmesini sağlayarak bu hizmetlerin kamuya olan maliyetini düşürmektir (Murphy ve diğ., 1998; Rizvi, 2016). Burada belirtilmesi gerekenlerden biri de sözleşme yönteminin eğitim hizmet alanının özelleştirilmesinde en fazla başvurulan yöntemlerden biri olduğudur. Örneğin yemek hizmetleri, okul taşımacılığı gibi destek hizmetleri, yaygın bir biçimde sözleşme yöntemine dayalı olarak özel sektör tarafından yerine getirilmektedir. Burch'a (2009) göre, bunun iki nedeni bulunmaktadır. Bunlardan biri bu hizmetlerin özel sektör tarafından sağlanmasının, devletin eğitimdeki rolünü ortadan kaldırmadığıdır. İkincisi de bu hizmetlerin özel sektör tarafından daha düşük maliyette gerçekleştirildiği yönündeki iddialardır. Bu özelleştirme yönteminin kendi içinde birden fazla alt türü bulunmaktadır. Sözleşme yönteminin türleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Eğitimde Sözleşme Türleri

Sözleşme Türü	Tanımı	Örnekler
Yönetim	Özel sektör, devletin alt yapısını kullanarak var olan bir kamu hizmetini yönetmek için sözleşme yapmaktadır.	Charter okulları (Sözleşmeli okullar), Amerika Birleşik Devletleri (ABD)
İşletme Sözleşmesi	Özel sektör, devletin alt yapısını kullanarak var olan bir kamu hizmetini işletmek için sözleşme yapmaktadır.	Sözleşme okulları, ABD
Hizmet Sözleşmesi	Devlet, özel sektörün alt yapısını kullanarak belirli hizmetlerin sağlanması için özel sektör sağlayıcısı ile sözleşme yapmaktadır.	Özel Eğitimde Destek Hizmetleri, Türkiye
Profesyonel Hizmetler	Devlet, okul denetimi, okul geliştirme, öğretim programı iyileştirme gibi eğitimle ilişkili işlevlerin yerine getirilmesi için özel sektörle sözleşme yapmaktadır.	Sabis İnternet Okulları, Ortadoğu/Avrupa/Kuzey Amerika
Destek Hizmetleri	Devlet, okulların bakım- onarım, yemek, ulaşım vb. hizmetlerini özel sektörle sözleşme yaparak yerine getirmektedir.	Taşımali eğitim, ders kitabı basım ve dağıtımı, Türkiye
Alt Yapı Tedarik (Sağlama)	Devlet, eğitim hizmetlerinin alt yapısının sağlanması için özel sektörle sözleşme imzalamaktadır. Sözleşme, okul binası tasarlama, inşa etme, finanse gibi alt yapı hizmetlerini içermektedir.	Yeni Okul Projesi, Avustralya Okulların depreme karşı güçlendirilmesi, Türkiye

Kaynak: Larocque, 2006; Patrinos, Barrera-Osorio ve Guáqueta, 2009.

Tablo 1'de sözleşme yönteminin yönetim sözleşmesi, hizmet sözleşmesi profesyonel hizmetler sözleşmesi ve altyapı sağlama sözleşmesi olmak üzere altı alt

türü olduğu görülmektedir. Bunlardan yönetim sözleşmesinde; devlet bir kamu okulunun yönetilmesi için özel sektörle sözleşme yapmaktadır. Yönetim sözleşmesinde okulun mülkiyeti kamuya aittir ve finansmanı da yine kamu tarafından üstlenilmektedir. Bu sözleşme türünde yalnızca okulun yönetimi özel sektöre devredilmekte fakat öğretmenler ve diğer personel yine devlet tarafından istihdam edilmeye devam edilmektedir.

İşletme sözleşmesi, devletin bir kamu okulunun yönetilmesi için özel sektörle sözleşme yapmasını içerir. Yönetim sözleşmesinde olduğu gibi, işletme sözleşmesinde de okul kamuya aittir. Ancak işletme sözleşmesinde özel sektör, hizmetin yürütülmesinde her açıdan sorumludur. Bu doğrultuda öğretmenler ve diğer personel özel sektör tarafından istihdam edilmektedirler. Dolayısıyla sözleşme yönteminde eğitim çalışanlarının istihdam biçimleri ve çalışma koşulları farklılık gösterebilmektedir (Larocque, 2006; Patrinos ve diğ., 2009).

Hizmet sözleşmesinde devlet, özel sektörün sahip olduğu altyapıyı kullanarak belli bir hizmetin veya hizmetlerin sağlanmasına yönelik bir sözleşme yapmaktadır. Örneğin devlet okul gereksinimini karşılamak için yeni bir okul yapmak yerine özel okullarla anlaşma yaparak kamu okullarındaki kontenjan fazlası öğrencileri bu okullara yönlendirmektedir. Bunun yanı sıra devlet söz konusu bu özel okullara öğrenci başına ödeme yapmaktadır. Türkiye’de özel eğitim öğrencilerinin özel öğretim kurumlarından aldıkları destek hizmeti buna örnek olarak verilebilir. Profesyonel hizmet sözleşmesinde devlet, kamu okullarının denetlemesi, geliştirilmesi ya da bu okulların öğretim programının hazırlanması gibi eğitimle ilişkili hizmetleri özel sektörle işbirliği yaparak gerçekleştirmektedir. Bina bakımı, öğrenci taşımacılığı ve okul yemekleri de içinde olmak üzere eğitimsel olmayan etkinlikler destek sözleşmesinin kapsamına girmektedir. Altyapı sözleşmesinde ise devlet, özel sektörle okul binası, spor salonu vb. eğitimle ilişkili binalarının yapılması için sözleşme yapmaktadır. Sözleşme finansman, tasarım, inşaat ve/veya altyapının işletilmesini kapsamaktadır.

Kupon sistemi (Vaucher system). Kupon yöntemi yurttaşların belli mal ve hizmetlere olan tüketimlerini özendirmek için geliştirilmiştir. Bu yöntemde devlet, gelir düzeyi düşük olan toplumsal kesime yönelik belli kamusal mal ve hizmetleri üretmek yerine, bu hizmetin bedelini kapsayan bir kupon vermektedir. Böylelikle devlet bu kuponlarla tüketicilerin özel sektörden belirli ürünleri ve hizmeti satın almasını sağlamaktadır (Aktan, 1992, 2004; Murphy, 1996).

Hollanda’da kupon yöntemi 1917’den beri uygulanmaktadır. Bu yöntemde ailelere okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyindeki kamu okullarındaki bir öğrencinin ortalama maliyetine denk gelen kuponlar verilmektedir. Aileler, bu kuponu istediği herhangi bir okulda (kamu veya özel) kullanmakta serbesttir. Okul, bu kupona ek olarak bir ücret yükleme hakkına sahiptir (Apple, çev. 2004; Stiglitz, 1988). Kupon sisteminde devlet eğitimi finanse etmesine karşın, sunma gereksinimi duymamaktadır. Söz konusu sistemde ailelere doğrudan para yerine geçen kuponlar verilmesi bilinen en yaygın uygulamadır.

Tiongson (2005) kupon benzeri girişimlerden (örneğin Bangladeş, Fildişi Sahili ve Çek (Çekya) Cumhuriyeti'nde olduğu gibi) gerçek kupon programlarına (Şili ve Kolombiya'daki gibi) kadar çeşitli kupon programlarının var olduğunu belirtmektedir. Gerçek kupon programlarına sahip ülkelerde bile bazı önemli farklılıklar vardır. Örneğin, Kolombiya'daki kupon programı çok düşük gelirli öğrencilerle sınırlı olmasına karşın Şili'de böyle bir sınırlama söz konusu değildir. Bangladeş'te, kamu okulları dışındaki okullara verilen devlet özendirme bir tür kupon işlevi görür. Okullar yeterince öğrenci çektiğinde ve ek bir öğretmenin işe alınması garanti edildiğinde, fazladan öğretmen maaşının çoğu devlet tarafından ödenmektedir. Çekya'da özel okullar, kamu okulları tarafından öğrenci başına alınan fonun %80'inin hemen altına eşit bir devlet fonu almaktadır. Kuponların tüm eğitim harcamalarını karşılaması beklenmemelidir. Belfield ve Levin (2002), sınırlılığı olan (dezavantajlı) kesimin eğitime erişimini artırmak için yapılan parasal yardımların da kupon yöntemi kapsamında değerlendirildiğine dikkat çekmektedir. Örneğin Guatemala'da, Brezilya'da ve Türkiye'de Sosyal Riski Azaltma Projesi kapsamında varsıl olmayan ailelerin çocuklarının eğitime erişimini artırmak kapsamında parasal destekte bulunmaktadır. Türkiye'de 2014-2015 öğretim yılından 2017-2018 öğretim yılına kadar çocuklarını özel okullara göndermek isteyen ailelere verilen maddi desteğin de bu çerçevede ele alınması gerekmektedir.

Herhangi bir kupon programının uygulanmasını izleyen birkaç gelişmenin de gerçekleşmesi beklenmektedir. Bunlardan ilki, kamu okullarının niteliğini yetersiz bulan ailelerin okul seçimlerini özel okullardan yana kullanacak olmalarıdır. İkincisi, kamu okullarındaki akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin de okul seçimlerini yine özel okullardan yana olacağıdır. Bunun nedeni, özel okulların ortalama akademik başarılarını yükseltebilecek potansiyelde olan öğrencileri her zaman çekme eğiliminde olmasıdır (Brunello ve Checchi, 2005). Üçüncüsü, kupon sisteminin kamu okulları ile özel okulların öğrenciler için rekabet etmelerine neden olacağıdır (Behrman, Deolalikar ve Soon, 2002). Söz konusu bu rekabet karşısında baskı altında kalan kamu okulları daha nitelikli eğitim vermek için bir arayış içinde olacaktır. Buradan da anlaşılacağı üzere kupon sistemi, kamu okullarını doğrudan özel okullarla yarışmak zorunda bırakan bir yöntemdir. Çünkü kamu okulları kendi öğrencilerini ve onlarla ilişkilendirilmiş finansman kaynaklarını kaybetmemek için öğrencileri ve aileleri kendi okullarını seçmeye inandırmaya çalışacaktır. Böylelikle öğrenciler ve ailelerin kamu okullarını tercih etmeleri durumunda, bu okulların gelirlerinin artacağı ve daha nitelikli eğitim verecekleri iddia edilmektedir.

Satış yöntemi (Asset sales). Varlık satışları olarak da adlandırılan bu yöntemde kamu sektörü, elindeki arazi ve binaların mülkiyetlerini özel sektöre gelir elde etmek veya bu sektörün gelişimini desteklemek için satmaktadır. Varlık satış yönteminde önerilen nakit değerinden dolayı kamu varlıklarının varlığına son verilmektedir. Satış yöntemi 16. Millî Eğitim Şûrası'nda ilk kez gündeme getirilmiştir. Bu doğrultuda, 9 Aralık 2003 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanan 5005 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun'la, Millî Eğitim Bakanlığı'na (MEB) ticaret alanlarında, alışveriş merkezleri ve sanayi bölgelerinde bulunan

okulları ve arsaları satma yetkisi verilmiştir. Söz konusu Kanunda buradan gelen kaynağın da MEB'e özel gelir olarak kaydedileceği belirtilmektedir. Buna göre elde edilen gelir ilkin satışın gerçekleştirildiği ildeki okul gereksiniminin karşılanmasında kullanılacaktır. Ancak geriye kalan miktar olması durumunda ise bu tutarın acil okul gereksinimi olan illerin bu istemlerine yanıt vermede kullanılması öngörülmüştür.

Özendirmeler (Subsidies). Ödenekler ve özendirmelerin kullanılması kamu hizmetlerinin özelleştirilmesinin başka bir yoludur. Bu yöntemde herhangi bir eğitim hizmetinin özel sektöre yerine getirilmesini sağlamaya yönelik devlet ya malî (parasal) yardımda bulunmakta ya da özendirmektedir. Buradaki amaçlardan biri kamusal hizmetlerin yerine getirilmesinde daha fazla özel sektöre sorumluluk vermektir. İkincisi ise bu hizmetlerin kamuya olan maliyetini düşürerek kullanıcılar üzerine yüklemektedir. Devletçe, eğitim hizmetinin sunumunda özel sektörün daha fazla yer alması için yapılan özendirmeler arasında doğrudan para ödemeleri, düşük maliyetli krediler, bedava arsa verilmesi, vergi indirim gibi destekler yer almaktadır (Aktan, 1992, 2004). Söz konusu yöntem, aralarında Avusturya, İngiltere ve Adalar (Wales), Fransa, Almanya, Hollanda Japonya, Polonya ve İsveç'in bulunduğu pek çok ülkede uygulanmaktadır (Belfield ve Levin, 2002).

Türkiye'de 5084 sayılı Kanun ile getirilen özendirmelerin de olduğu bilinmektedir. Bu özendirmeler; gelir vergisi stopajı desteği, sigorta primi işveren paylarında özendirme, enerji desteği ve bedelsiz yatırım yeri ayrılması (tahsisi) şeklindedir (Aslan, 2015; Taytak, 2007). Özel okulların su, doğalgaz ve elektrik giderlerinin ücretlendirilmesi, 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu doğrultusunda, devlet okullarına uygulanan tarife üzerinden yapılmaktadır. Yine özel eğitim kurumları (kreş dahil okul öncesi, ilkökul, ortaokul ve lise) 2012'de yürürlüğe konulan Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar gereğince yatırım özendirmeleri kapsamında öncelikli yatırım kapsamına alınmıştır. Söz konusu bu düzenleme kapsamında yer alan özendirmeler arasında; KDV ve gümrük vergisi muafiyeti, yatırım yeri ayrılması, okulun etkinliğe geçmesinden başlayarak ilk beş yıl boyunca kurumlar ve gelir vergisi indirimleri yer almaktadır. Diğer yandan, yükseköğretim sistemi giderek artan vakıf üniversitelerine yönelik olarak ise kuruluş aşamasında konuşlanacakları araziler için irtifa hakkı ve yarı fiyatına arazilerini satın alma gibi kolaylıklar tanınmaktadır. Hopoğlu (2012) vakıf üniversitelerinin katma değer vergisi dışında Kurumlar Vergisi, Emlak Vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisi ve belediyelere ödenen çeşitli vergilerden muaf tutulduğunu belirtmektedir.

Kiralama. Geniş anlamda özelleştirme yöntemlerinden biri de kiralama yöntemidir. Kiralama sözleşmeleri hem kamu hizmetleri hem de ticari düzenlemelerde yoğun olarak kullanılmaktadır. Latin Amerika ve Afrika'da devlet sahip olduğu sanayi işletmelerini uzun süreliğine özel sektöre kiraya vermektedir (Rondinelli, 2003). Bu yöntem devletin sahip olduğu işletmeleri parasal bakımdan iyileştirmek ya da satışa hazır duruma getirebilmek için bunları belli bir süreliğine kiraya vermesini içermektedir (Aktan, 1992).

MEB’de okulların fiziki ve teknik gereksinimlerini karşılamak için kurulmuş olan okul koruma dernekleri 22 Ocak 2004’te 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun gereğince yürürlükten kaldırılmıştır. Kamu okullarının içinde bulunduğu finansman sorununa çözüm getirmek amacıyla Maliye Bakanlığı ile MEB arasında 15 Mart 2004’te bir protokol imzalanmıştır. Bu protokol; mülkiyeti hazineye ait olmakla birlikte, MEB kapsamındaki kamu okul ve kurumlarındaki kantin, büfe, yemekhane, çay ocağı, açık alan, salon vb. yerlerin kurulacak olan okul-aile birliklerince (OAB) işletilmesi ya da bu birlikler tarafından kiraya verilmesini içermektedir. Protokolün süresi beş yıl olarak öngörülmüştür (Mecek, 2017). Bunun arkasından, 11 Aralık 2004’te 1739 sayılı Kanunu’nun OAB’lerin kurulmasını düzenleyen 16. maddesinde gerekli düzenlemeye gidilmiştir. OAB Yönetmeliği’nin Kiralama Usulü ve İşlemleri başlıklı 20. maddesinde, kantin ve benzeri yerlerin kiraya verilmesinin ilgili mevzuat uyarınca pazarlık usulü ile gerçekleştirileceği bilgisi yer almaktadır.

Özelleştirme teknikleri. Savas (2000; akt. Rizvi, 2016) özelleştirme tekniklerini üç başlıkta ele almaktadır. Bunlar yetkilendirme (delegation), yoksun bırakma (divestment) ve yerine geçmedir (displacement). Bunlardan ilki olan yetkilendirmede, devlet bir kamu yararı ve hizmetinden sorumlu olmaya devam etmesine karşın gerçek üretim yetkisini özel sektöre vermektedir. Yetkilendirme tekniği, yönetim ve işletme sözleşmeleri üzerinden somutlaştırılabilir. Yönetim sözleşmesinde devlet bir işi yerine getirmek için kâr amaçlı ya da kâr amaçlı olmayan bir şirketle sözleşme yapmaktadır. Yine işletme sözleşmesinde ise söz konusu iş hem özel sektöre üretilmekte hem de devlete satılmaktadır. Yetkilendirme devletin bir işi yapması için özendirme durumunda hibe yoluyla da elde edilebilir. Ancak bazı durumlarda devlet hizmet sağlayıcıya hibe vermek yerine, daha önce kendisi tarafından sunulan bir kamu hizmetinin yine bu hizmet sağlayıcı(lar)dan alınması için kupon gibi özendirmelerde bulunabilir. Özelleştirme tekniklerinden ikincisi yoksun bırakmadır. Bu teknik, bir kamu varlığının elden çıkarılmasını, yani tasfiye edilmesini içerir. Devlet, herhangi bir kamu varlığının sunumunu özel sektöre devrederek bu hizmetin sunumunu sağlama sorumluluğundan kendini geri çekmektedir. İşletme ya satılmakta ya da işletilmesi için verilmektedir. Kamu varlığının özel sektöre satışında ise hisse senedi, halka sunum ya da kurum çalışanlara devri gibi birden fazla yöntemle olabilmektedir. Bazı durumlarda elden çıkarma, zarar eden kamu kuruluşlarının basit bir biçimde elden çıkarılmasını içerebilir.

Yetkilendirme ve yoksun bırakma tekniklerinin yanı sıra üçüncü bir özelleştirme tekniği de yerine geçmedir. Söz konusu bu teknik, devlet açısından etkin bir önlem almayı gerektirmez. Aksine, devletin sunduğu kamu hizmetlerinin az ya da çok özel sektör tarafından yerine getirilmesine yol açan daha edilgen veya dolaylı bir süreci içerir. Dolayısıyla, ilerleyen aşamada kamu hizmetlerinin sunumunda devletin rolü kasıtlı veya kasıtsız olarak küçülürken özel sektörün rolü ise daha da genişlemiş olmaktadır (Aslan, 2020; Rizvi, 2016). Bu tekniğe kamu okullarının niteliğinin düşük olduğu gündemde tutularak ailelerin çocuklarını özel okullara göndermelerinin doğrudan ya da dolaylı olarak özendirmesi örnek olarak verilebilir. Böylesi bir teşvik

beraberinde özel okulları kamu okullarına karşı güçlü bir seçenek konumuna getirirken, aynı zamanda bu okulların eğitim sistemindeki yerini de genişletmektedir. Diğer ilk iki teknikle karşılaştırıldığında bu teknik kamu eğitimi ve özel eğitim arasındaki karşılaştırmalı tartışmaların temelini oluşturur.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bazı ülkelerde gönüllülüğe dayalı özelleştirme yönteminin kendi içinde bir sektör konumuna geldiği gözlenmektedir. Örneğin Kanada'da gönüllülük ekonomik bir güç olup gayri safi yurtiçi hasılasının (GSYİH) %6.8'ini oluşturmaktadır. Ayrıca buna gönüllü çalışmanın değeri de dahil edildiğinde bu oran GSYİH'nın %8.5'ine karşılık gelmektedir (Hall, Barr, Easwaramoorthy, Sokolowski ve Salamon, 2005). Gönüllülük, Avustralya'nın ulusal kimliğinin bir parçasıdır. Nüfusun %31'ini oluşturan 5.8 milyon Avustralyalı resmi gönüllülük etkinliklerinde yer almakta ve tahmini yıllık 290 milyar Avustralya Doları (\$) ekonomik ve sosyal katkı sağlamaktadır. Avustralya'da gönüllülük destek hizmetlerinde görev alanlar 2017 yılında yaklaşık 12.3 milyon saat çalışarak 477.5 milyon \$ bir değer üretmişlerdir (Volunteering Australia, 2017). Birleşik Krallık'ta (United Kingdom), gönüllülüğe dayalı sektörün ekonomiye katkısı 2017/18'de 18.2 milyar İngiliz Sterlinidir (£). Söz konusu bu katkı GSYİH'nın yaklaşık %0.9'unu temsil etmektedir (United Kingdom Civil Society Almanac, 2020).

Konuya eğitim açısından yaklaşıldığında, bağışçılar ve/veya hayırseverler, sosyal girişimciler bağış veya ödemeler yoluyla kamu okullarını desteklemektedirler. Bu doğrultuda okulların bakım-onarımı, sınıfların donanımı, öğrenci etkinlikleri, okul yemeği vb. temel maliyetleri karşılanmaktadır. Bray (1996) Kamboçya'da kırsal kesimde ailelerin okulların bakım onarımı için gerekli malzemenin sağlanmasının yanı sıra, işgücü olarak da katkıda bulunmalarının beklenildiğini belirtmektedir. Ailelerin bazıları okulların yapımında işgücü olarak katkıda bulunurken, bazıları da inşaat ya da donanım malzemesi olarak katkıda bulunmaktadır. Örneğin, kırsal kesimde Kampong Cham eyaletinde aileler bir okulun yapımına pirinç vererek katkıda bulunmuştur. Aynı eyalette bazı okullarda aileler kum, çimento, tuğla gibi inşaat malzemeleri yardımında bulunurken bazıları ise okulun donanım gereksinimlerini karşılamıştır. Bütün bunların yanı sıra, bazı ailelerin okulların çitini tamir ettiği ve çimini biçtiği de olmaktadır. Boyle, Brock, Mace ve Sibbons (2002), Nepal, Bangladeş, Uganda, Sri Lanka ve Kenya'da ailelerin okullara yaptıkları gönüllü katkılara dikkat çekmektedirler. Söz konusu ülkelere göre farklılaşmalar olmakla birlikte aileler, okulun bakımının ve onarımının yanı sıra okulun temizliğini yapma, inşaat malzemesi, temizlik maddesi ve tahıl ürünleri temin etme bakımından gönüllü katkılar sunmaktadır.

Türkiye'de gönüllülüğe dayanan özelleştirme yönteminin parasal değerini ortaya koyan bir araştırma bulgusuna rastlanılmamakla birlikte, eğitim sisteminde öteden beri yaygın bir özelleştirme yöntemi olarak kullanıldığı bilinmektedir. Ulusal alanyazında yapılan araştırmalar ailelerin okullara gönüllü katkılarda bulunduğunu ortaya koymaktadır (Aslan, 2019; Şahin, 2006; Yolcu, 2007, 2013). Aslan'ın (2019)

araştırmasında aileler, yardımseverler, gönüllüler ya da esnaf gibi çeşitli toplum kesimlerinin okullara yaptıkları ayıni ve nakdi yardımlar ile yoksul öğrencilerin giysi, ayakkabı, ders, araç gereç ya da bu öğrencilerin ailelerinin çeşitli gereksinmelerinin okullar aracılığıyla karşılanmaya çalışıldığı belirlenmiştir. Şahin'in (2006) araştırmasında, ailelerin sahip oldukları mesleklere göre okulun tamirat işlerini, boya ve badanasını yaptıkları gözlenmiştir. Yolcu'nun (2007) araştırmasında, ailelerin çocuklarının devam ettiği okuldaki sınıfların teknolojik donanımını üstlendiği bulgusu yer almaktadır. Yolcu (2013) ailelerin okul işletmesi, öğretim etkinlikleri ve sosyo-kültürel etkinliklere yönelik gönüllü katkılarda bulduklarını belirtmektedir. Ancak ailelerin bu gönüllü katkıları okulların içinde bulunduğu yakın çevresinin sosyo ekonomik düzeyine (SED) göre farklılaşmaktadır. Buna göre orta SED'deki aileler alt SED'de ve üst SED'deki ailelerle karşılaştırıldığında okulun işletme yönetimine daha fazla katkıda bulunmaktadır. Üst SED'de bulunan okullardaki ailelerin ise alt SED ve orta SED'deki ailelere göre öğretim etkinliklerinin yanı sıra sosyo-kültürel etkinliklere yönelik gönüllü katkıda buldukları görülmüştür.

Neo-liberal politikalarla birlikte eğitim oldukça hızlı bir biçime piyasalaşma sürecine geçmiştir. Bu süreçte kâr amaçlı örgütler okul kurmakta ve kurdukları bu okullarda kendilerine özgü politik önerilerle yeni bir toplum düzeni oluşturmaktadır. Eğitimde özelleştirmelerde kâr amacı güden özel sektörün ekonomik çıkarları korunmaktadır (Toker, 2020). Ball ve Youdel (2008), şirketlerin, yardımseverlerin ve sosyal girişimcilerin, eğitimde çeşitli yenilikleri uygulamaya koyma adına girişimci yardımseverlik olgu üzerinden yatırım kararı aldıklarını ve böylece kendi düşüncelerini yaşama geçirmede gittikçe daha etkili olduklarına dikkat çekmektedir. Bu yaklaşım sosyal sorunlara karşı işletmecilik stratejilerini, özellikle de risk sermayeciliğinin stratejilerini, uygulamaya koymayı içermektedir. Girişimci yardımseverlik, kendi kurumlarının yardımından yararlanan kişilerin bir tür sosyal yatırım tüketicisi durumuna geldiği bir sermaye ekonomisini andırması gerektiğini savunan bir görüşe dayanmaktadır. Söz konusu bu görüş, insanlığın refahı için girişimcilik ruhunu tohumlandırmayı amaçlayan işletmeci bir yaklaşımın bütünleşmesidir.

Amerika'da sermayenin egemenliğinde bir eğitim sisteminin kurulması yönündeki ilk girişimler 1900'lü yıllarda başlamıştır. Andrew Carnegie, John D. Rockefeller ve Henry Ford gibi girişimciler hem büyük çaplı sosyal değişiklikleri yaşama geçirmek hem devletin eğitimdeki rolünü sınırlandırmak için yardımseverlik etkinliklerini finanse etmişlerdir (Foster 2012). Örneğin bu vakıflardan biri olan Carnegie Vakfı, ABD'de test etkinliklerinin yürütülmesinde önde gelen kurumlardan biri olarak bilinmektedir. Vakfın 1954 yılına kadar sınav çalışmalarına 6,424,000 \$ yatırım yaptığı tahmin edilmektedir. Bilimsel sanayi döneminin yardımseverliğinin temsilcisi olarak kabul edilen bu vakıflar, kamu yararı çerçevesinde biçimlendirdikleri okul, kütüphane, müze açma gibi projelerle görünürde yurttaşların kamusal bilgi erişimini sağlamaya çalışmış olsalar da arka planda ise radikal sosyal hareketleri zayıflatıcı muhafazakâr bir rol üstlenmiştir (Saltman, 2009). Carnegie, Ford, Rockefeller Vakfı ABD'de eğitime uzun süre geleneksel yardımseverlik

doğrultusunda pasif bir katkıda bulunmasına karşın bu vakıfların yerini 1990'larda Bill ve Melinda Gates Foundation, TheElis ve EdytheBroad Foundation, The Walton Family Foundation ve The Michael ve Susan Dell Foundation almaya başlamıştır (Foster, 2012; Saltman, 2010). Saltman'a (2009, 2010) göre, sahip oldukları sermaye ve teknoloji yatırımlarıyla öne çıkan bu vakıfların ortak özellikleri, girişimci yardımsever vakıflar olmalarıdır. Bu vakıflar, ellerinde bulundurdukları sermaye gücü ve buna bağlı olarak uygulamaya koydukları girişimci projeleriyle son otuz yıldan bu yana eğitim reformlarını biçimlendirmektedir. Girişimci yardımseverlik sözleşmeli okullar, kupon programları, özel burs, ortak öğretim programı (müfredat) modelleri, yönetici ve öğretmen yetiştirme yoluyla neo-liberal politikaları zorla kabul ettirerek eğitimde özelleştirme ve kuralsızlaştırmayı dayatmaktadır. Daha ötesi, girişimci yardımseverler neo-liberalizmin başarısızlık, revizyon, tekel, verimlilik, hesap verilebilirlik, rekabet, seçim gibi işletme yönetimi kavramlarını kamu eğitim reformları ve politikalarının merkezine taşıırken başvurduğu yaklaşımla da son derece tutarlı hareket emektedir.

Eğitimde sözleşme yöntemi destek hizmetleri ve altyapı hizmetlerinin sağlanmasında her zaman için başvurulan yöntem olmuştur. Ancak bu özelleştirme yöntemi sahip olduğu diğer sözleşme türleriyle birlikte ele alındığında 1990'lardan bu yana kamu eğitiminin özelleştirilmesi sürecinde daha yaygın biçime gelmiştir ve kabul görmüştür (Larocque, 2006; Walberg ve Bast, 2003). Bunun arkasında yer alan temel nedenlerden birinin Dünya Ticaret Örgütü'nün (World Trade Organization-WTO) tüm kamusal hizmetlerin özelleştirilmesini amaçlayan ve 1994 yılında 143 üye ülke arasında imzalanarak yürürlüğe giren Hizmet Ticareti Genel Antlaşması (General Agreement on Trade in Services, GATS) ile yakından ilgili olduğu söylenebilir. Söz konusu bu kamusal hizmetlerden biri de sağlık sektöründen sonra ikinci en büyük küresel piyasa değerine sahip olan eğitimidir. Holonqi'ya (2020) göre eğitimin küresel bir piyasa değeri 5.8 trilyon \$'dır. Ancak eğitimin bu piyasa büyüklüğünün 2025'e kadar 7.8 trilyon \$'a ve 2030'a kadar 10 trilyon \$'a yaklaşması beklenmektedir. Dolayısıyla GATS'sı takiben, dünyanın birçok ülkesinde aralarında; ulaşım, temizlik, güvenlik, yemek, kantin, ders kitabı basım ve dağıtım gibi hizmetler sözleşme yöntemine dayalı olarak piyasa koşullarında özel sektörden satın alınmaya başlanılmıştır. Türkiye GATS'ı 1995 yılında imzalamıştır. Ongun (1997), GATS'ı imzalayan az gelişmiş ülkelerin kamu hizmetlerinin ortalama %18'ini özel sektöre açma konusunda güvence verdiğini belirtmektedir. Türkiye'nin güvence verdiği oran belirtilen ülkelerden 2.5 kat daha fazla olmuştur. Bu da Türkiye'de başta eğitim olmak üzere birçok kamu hizmetinin hızla özelleştirilmesinin önünü açmıştır. Örneğin, Türkiye'de okul servisçiliğinin sahip olduğu piyasa değeri bunun en somut görünümüdür. Öyle ki yalnızca İstanbul'da 2017 yılında bu piyasanın büyüklüğünün 1 milyar \$ olduğu tahmin edilmektedir (Habercom, 2017).

Savas (2000; akt. Walberg ve Bast, 2003) kupon yönteminin en radikal özelleştirme yöntemi olduğunu belirtmektedir. Kuramsal olarak okul seçimi ile ilişkilendirildiğinde kuponlar kamu ve özel okulları eşdeğer kılmaktadır (Bellei ve Orellana, 2015). Bernal'ın (çev. 2013) belirttiği gibi, okul seçimi piyasa güçleri ve

özellikle belli bir sosyal sınıfın yeniden üretilmesiyle ilişkilidir. Bu doğrultuda ailelerin beklentileri, idealleri ve deneyimleri onların okul seçimini etkilemektedir. Okul seçiminin arkasındaki iddia ise ailelerin hane halkı fırsatlar ağını genişlettiğidir. Buna göre, çocuklarının insan sermayesine daha fazla katkıda bulunmak isteyen ailelerin okul seçimlerini kamu okullarından ziyade daha nitelikli eğitim verdiklerini düşündükleri özel okullardan yana kullanacak olmaları beklenmektedir (Yolcu, 2007). Kuşkusuz bu bakış açısından yaklaşıldığında, kupon yöntemi eğitim sistemi içinde özel okulların genişlemesinin önünü açan ve eğitimde piyasalaşmanın sınırlarını genişleten bir yöntem olarak ortaya çıkmaktadır. Carrasco ve Gunter (2019), bu konuda devletin sergilediği tutumun önemine değinmektedir. Eğer devlet Şili'de olduğu gibi kuponların; özel okullara uygun olması için birkaç kural koyması, (örneğin kâr sağlayanlara izin vermesi), kamu okullarını finanse etmek için kuponları kullanması ve özel okulların eğitim kuponları dışında ek ücret almasına izin vermesi durumunda, bu yöntem kaçınılmaz olarak eğitimin piyasalaşmasındaki en sert özelleştirme yöntemi olarak ortaya çıkmaktadır.

Kupon yöntemi ABD, Şili, Kolombiya'da yaygın olarak kullanılmaktadır. Örneğin, Şili'de şu anda K-12 öğrenci nüfusunun %90'ı rekabetçi kupon sistemine dayalı olarak finanse edilmektedir. Eğitim kuponları dinî okullar da dahil olmak üzere kâr amacı olan ve olmayan, hem kamu hem de özel tüm okullar için eşit şartlarda mevcuttur. Aileler, coğrafi kısıtlamalar olmaksızın çocuklarının hangi okula gideceğini seçme hakkına sahiptir. Bu durumda okullar kaydettiği her öğrenci başına eğitim kuponu dayalı bir finansal kaynak elde etmektedir. Bununla birlikte, özel okulların tüm başvuruları kabul etmek gibi bir zorunlulukları yoktur. Ayrıca özel okullarda eğitim kuponlarına ek olarak ailelerden fazladan öğrencinin ücreti alınabilmektedir. Kupon sistemi Şili'de özel okullarının sayısını artırmış olup bugün Şilili öğrencilerin büyük bir çoğunluğu özel sektör içindeki okullarda öğrenim görmektedir. Bunun önemli bir kısmını ise kâr amaçlı özel okullar oluşturmaktadır (Bellei, 2019). Şili'de 1981'de yerel belediyeler tarafından idare edilen kamu okullarına çocuklarını gönderen ailelerin oranı %81 iken bu oran şimdilerde %37'ye düşmüştür. Bu okullara devam edenlerin ise alt SED olan toplumsal kesimden olan ailelerin çocukları olması dikkat çekicidir (Carrasco ve Gunter, 2019). Bellei (2019), 1980'lerden bu yana piyasa odaklı bir yapılanma içinde olan Şili eğitim sisteminde okulların ailelerin SED'i bakımından aşırı toplumsal ayrışmaya uğradığını (maruz kaldığını) belirtmektedir. Valenzuela, Bellei ve de los Ríos'un (2014) çalışmalarında, bu toplumsal ayrışmanın özellikle liselerde (hem devlet okullarında hem de özel okullarda) biraz daha artma eğiliminde olduğu gözlenilmiştir. Ancak Şili eğitim sistemindeki gözlenen bu toplumsal ayrışma özel okullar -kuponlu okullar- dahil hem alt SED hem de yüksek SED öğrencileri için kamu okullarında daha belirgindir. Görüldüğü üzere, kupon yöntemi yalnızca özel okulların eğitim sistemi içerisinde genişletmekle kalmamakta, aynı zamanda toplumsal ayrışmaya da neden olmaktadır. Freire'nin (2019) de ifade ettiği gibi eğitime ayrılan kaynakların geniş halk kitlelerinin devam ettiği kamu okullarına ayrılması yerine özel okullara aktarılması, bu okulların

ancak kamu kaynaklarından yararlanarak kâr yaratabildiği ölçüde özel olabileceğini göstermektedir.

Özel okulların eğitim sistemi içinde genişlemesinin önünü açan tek özelleştirme yöntemi kupon yöntemi değildir. Carrasco ve Gunter (2019), piyasa odaklı bir eğitim sisteminin oluşturulması sürecinde etkin olarak başvuru alan özelleştirme yöntemlerinden birinin de özendirme yöntemi olduğunu belirtmektedir. Hungerman ve Rinz (2015) özendirme programlarıyla kamudan özel okullara büyük bir kaynak aktarımı yapıldığında dikkat çekmektedir. Buna göre, özel okullara aktarılan her 1 \$ bu okulların gelirini 1 \$ veya daha fazla artırmaktadır. Türkiye’de özel sektörün eğitim hizmet alanına 1980’lerden bu yana gittikçe artan bir ilgisinin olduğu bilinmektedir. Ancak özel sektörün söz konusu bu ilgisinin arkasında eğitimin kârlı bir yatırım alanı olarak görülmesinin ötesinde, devletin bu sektöre yönelik verdiği teşvikler de önemli bir role sahiptir. Öyle ki Türkiye’de özel okulların oranı 2007-2008 eğitim-öğretim yılına kadar %2.7 iken bu oran 2017-2018 öğretim yılında %8.3 olarak gerçekleşmiştir (Eğitim Reformu Girişimi, 2018). Özel okulların eğitim sistemi içindeki oransal artışında 2014-2015 öğretim yılından başlayarak çocuklarını özel okullara göndermek isteyen ailelere verilen maddî desteğin yanı sıra belirtilen öğretim yılından sonra dershanelerin özel okullara dönüştürülmesi kapsamında verilen özendirmelemlerin de etkili olduğu söylenebilir.

Kullanıcı ücretlerinin ailelerin eğitim harcamalarını artırıcı bir etkiye sahip olduğu gözlenmektedir. Türkiye’de ailelerin eğitim harcaması 2002-2011’de 13,782 milyon TL iken 2012’de 18,230 milyon TL, 2013’te 19,433 milyon TL, 2014’te 23,613 milyon TL, 2015’te 24,832 milyon TL, 2016’da 29,989 milyon TL, 2017’de 33,593 milyon TL, 2018’de 43,030 milyon TL’dir (Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK, 2020). Bu veriler dikkate alındığında, Türkiye’de ailelerin eğitim harcaması 2011-2018 yılları arasında %68 oranında bir artış göstermiştir. Söz konusu bu artış oranının yıllar göre dağılımı ise 2012’de %24.3, 2013’te %6.2, 2014’te %17.7, 2015’te %5, 2016’da %17.2, 2017’de 10.7 ve 2018’de %22 olarak gerçekleşmiştir. Ancak ailelerin yapmış oldukları bu eğitim harcamaları çocuklarını kamu ya da özel okula göndermesi bakımından farklılaşmaktadır. TÜİK (2002) verilerine göre, ailelerin yapmış olduğu eğitim harcaması 6,679 milyon TL olup bunun 5,679 milyon TL’si (%85’i) çocuklarını kamu okullarına gönderen ailelerce, 1,010 milyon TL’si (%15’i) de çocuklarını özel okullara gönderen ailelerce yapılmıştır.

Doğrudan eğitim kurumlarına yönelik yapılan ödemeler ilköğretim düzeyinde oldukça yaygındır. Bu ödemeler dünya genelinde ailelerin eğitim harcamalarının %20’sine karşılık gelmektedir. Afrika’daki ailelerin eğitim harcamalarının %30’unu içeren bu harcamalar, eski Bağımsız Devletler Topluluğu’ndaki ülkelerin yanı sıra Doğu Asya sosyalist ülkelerindeki ailelerin de eğitim harcamalarının %40’ını oluşturmaktadır (Bentaouet ve Burnett, 2004). TÜİK’in (2002) araştırmasına göre, eğitim kurumlarına yapılan doğrudan ödemeler, Türkiye’de ailelerin eğitim harcamalarının %20’sini içermektedir. Bununla birlikte alanyazında yapılan araştırmalar kullanıcı ücretlerinin özellikle varsıl olmayan ailelerin eğitim istemini

sınırladığını ortaya koymaktadır (Bentaouet ve Burnett, 2004; Güngör, 2019; Küçük, 2018; Mashala, 2019; Polat, 2013, 2014a, 2014b).

Eğitimin maliyetini düşürme veya düşük maliyetli üretim, kapitalist ekonominin söylemlerinden biri olan akılcı (rasyonel) insan davranışıyla açıklanabilir. Kullanıcı ücreti bireylerin eğitime yönelik aldıkları kararlarıyla bir yandan sistemin bütünlüğündeki akılcılığın devamını sağlarken diğer yandan da eğitimin kamuya olan maliyetini olabildiğince düşürmeyi amaçlar (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası, 1998). İnsan Sermayesi Kuramına göre, bireylerin insan sermayelerini arttırmasının yollarından biri de yapmış oldukları eğitim harcamalarıdır. Bu doğrultuda daha fazla eğitim harcamasında bulunanlar, insan sermayelerini daha çok arttırırken, daha az harcamada bulunurlar da görece olarak daha az arttırmış olacaktır. Ulusoy ve Yolcu'nun (2013) yaptıkları araştırmada, çocuklarını özel ilköğretim okullarına gönderen ailelerin yapmış oldukları eğitim harcamasının kamu okullarına gönderen ailelerinkinden yaklaşık altı kat daha fazla olduğu ortaya konulmuştur. Yolcu ve Yeşilyurt'un (2020) yakın zamanda yapmış oldukları araştırmada, çocuklarını özel erken çocukluk bakım ve eğitim okullarına gönderen ailelerin yapmış oldukları eğitim harcamasının, kamu okullarına çocuklarını gönderen ailelerin yapmış oldukları eğitim harcamasının yaklaşık iki katı olduğu gözlemlenmiştir. Her iki araştırma bulgusu birlikte ele alındığında ailelerin çocuklarının insan sermayelerine daha fazla katkıda bulunmalarının onların varlıklarıyla/satın alma güçleriyle yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Yolcu'nun (2014) belirttiği gibi, neo-liberalizm varlıklı ailelerin çocuklarının insan sermayesine daha fazla katkı yapmak yönündeki beklentilerine piyasanın etkinlik alanını genişletme adına onların çocuklarını daha nitelikli olduğu ileri sürülen özel okullara yönlendirerek çözüme kavuştururken, kamu okullarına çocuklarını gönderen geniş halk kitlelerinin de yine piyasa koşulları içinde çözüm üretmektedir. Kamu okullarına çocuklarını gönderen aileler, çocuklarının insan sermayelerine daha fazla katkı yapabilmek ve bir anlamda onların daha nitelikli bir eğitim alabilmesi için bu okulların personel, yakacak, temizlik ve ders-araç gereçleri gibi donatım gereksinimleri için ödeme yapmak durumunda bırakılmaktadır. Dolayısıyla bir yandan kamu okullarının içinde bulunduğu finansman sorununa kullanıcı ücretleri yoluyla çözüm üretilirken bir yandan da elde bu finansmanla kamu okullarının eğitim ortamlarının niteliği artırılarak ailelerin bu yöndeki beklentilerine yine piyasa koşullarında yanıt verilmiş olunmaktadır.

Alanyazında yapılan araştırmalar kullanıcı ücretlerinin, kamu okullarının kayda değer bir finansman kaynağı olduğunu göstermektedir (Akça, 2002, Öztürk, 2002; Süzük, 2002; Toker ve Uslu, 2018; Yamaç, 2010; Yolcu, 2007). Bu doğrultuda kamu okullarının elde ettikleri bu gelir kaynaklarına dayalı olarak eğitim niteliğini arttırmaya çalıştıkları gözlemlenmektedir. Ancak çocuklarını kamu okullarına gönderen ailelerin okulların pek çok gereksinimini karşılamasına karşın bu okulların eğitsel ortamlarının niteliği bakımından aralarında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Yolcu'nun (2007) araştırmasında elde edilen bulgular, bu farklılaşmanın ailelerin toplumsal sınıflarıyla yakından ilgili olduğunu göstermektedir. Buna göre üst SED'de olan aileler alt ve orta SED'de bulunan ailelerle karşılaştırıldığında çocuklarının devam ettiği kamu

okullarına daha fazla finansman desteği vermektedir. Bu doğrulda okullar elde ettikleri kaynakların Bourdieu'nun (çev. 2015) belirttiği gibi, aileler, kendi toplumsal varlığını, tüm güçleri ve ayrıcalıklarıyla sürdürme eğilimindedir. Bütün bunlar, alt SED'de bulunan ailelerin kendilerinin yoksulluk/yoksunluk içindeyken çocuklarının devam ettikleri okullara katkıda bulunmalarını beklemek, kamusal eğitiminin hiç de doğru olmadığını göstermektedirler. Duru-Bellat'ın (2000) da belirttiği üzere, üst SED'de bulunanların eğitimin maliyetine katılımına ilişkin yaklaşımları, okulların demokratik farklılıklarının artırılmasıyla tehlikeye girmiş olan üstünlüklerinin/ayrıcalıklarının neo-liberal politikalarla birlikte yeniden elde etme ve bunları savunmalarının yolunun tekrar açılmış olmasının bir göstergesidir.

Okulların kantin kira gelirlerinin hiç de küçümsenmeyecek düzeyde olduğu gözlenmektedir (Altuntaş, 2005; Özdemir, 2011; Tösten ve Han, 2015). Özdemir'in (2011) araştırmasında kantin gelirleri okulun diğer gelir kaynakları arasında %70'lik oranla ilk sırada yer alırken Tösten ve Han'ın (2015) araştırmasında %14.5'lik oranla (aileler ve yardımseverlerden sonra) üçüncü sırada yer almaktadır. Sayıştay'ın (2019) MEB Denetim Raporu'nda OAB'lerce işlettilen kantin ve benzeri yerlerden elde edilen kira gelirlerinde önemli kayıpların olduğuna dikkat çekilmektedir. Söz konusu bu kayıpların nedenleri iki noktada toplanmaktadır. Bunlardan ilki, kantin ve benzeri yerlerin kiraya verilmesinde usul sorunları olduğudur. İkincisi de kira sözleşmesinde ya süre belirtilmemesi ya da belirtilen sürenin sürekli uzatılması sonucunda kira bedelinin güncelliğini yitirmesidir. Ancak okullar kamusal eğitim alanlarıdır. Bu nedenle kantin, çay ocağı, otopark, vb. alanların kiralanması tamamıyla eğitim sisteminin günlük işleyişinin içerden özelleştirilmesinden öte bir şey değildir.

Sonuç olarak eğitimde özelleştirme kendi kendini üretebileceği birçok strateji, yöntem ve tekniğe sahiptir. Bu strateji, yöntem ve tekniklerinin her biri de özelleştirmeye yeni bir boyut ve içerik kazandırarak eğitimin piyasalaşmasının sınırlarını genişletmektedir. Yine bu strateji, yöntem ve tekniklerinin her birinin ülkelere göre farklılaşması, kendilerine özgü alt bir piyasa alanına sahip olmayı beraberinde getirmektedir. Ancak eğitimde özelleştirme sürecinde başvurulan strateji, yöntem ve teknik ne olursa olsun elde edilen deneyimler, ileri sürülenlerin aksine, var olan toplumsal eşitsizlikleri gidermek yerine daha da derinleştirdiğini göstermektedir. Yapılan açıklamalar ışığında iki öneride bulunmak olanaklıdır. Bunlardan biri eğitimde özelleştirme strateji, yöntem ve tekniklerinin kendi içinde oluşturdukları alt piyasa büyüklüğünü ortaya koymaya yönelik çalışmaların yapılmasıdır. Söz konusu bu çalışma ulusal düzeyde olabileceği gibi karşılaştırmalı eğitim çalışması olarak da yapılabilir. İkincisi de özelleştirme yöntemleri arasında, diğerleriyle karşılaştırıldığında daha sinsi ve daha tehlikeli olduğu ileri sürülebilecek olan kendi kendine yardım/girişimci yardımseverlik ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Akça, Ş. (2002). *Ailelerin ilköğretim kademesinde yaptıkları eğitim harcamaları: Ankara ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktan, C. C. (1992). *Türkiye'de özelleştirme uygulamaları*. İstanbul: TÜSİAD Yayın No. T/92.1.148.
- Aktan, C. C. (2004). *Privatization*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Altuntaş, S. Y. (2005). *İlköğretim okullarının finansman ihtiyaçlarını karşılama düzeyleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Apple, M. W. (2004). *Neoliberalizm ve eğitim politikaları üzerine eleştirel yazılar*. (F. Gök, M. Apak, B. Can, D. Çankaya, F. Keser ve H. Ala, Çev.). Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Aslan, G. (2015). Eğitimde özelleştirme uygulamalarına ilişkin eleştirel bir değerlendime. K. Karakütük (Ed.), *Prof. Dr. Mahmut Adem'e 80. yaş armağanı içinde* (ss. 561-580). Ankara: Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayın No: 214.
- Aslan, G. (2019). Aid policies regarding poor students with low socioeconomic levels at schools: Reconsidering social justice. *Kastamonu Education Journal*, 27(5), 2203-2220. doi: 10.24106/kefdergi.3394
- Aslan, G. (2020). Neoliberal politikaların zorunlu eğitime yansımaları: Öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerine dayalı nitel bir analiz. N. Beltekin (Ed.), *Türkiye'de eğitim iktisadi disiplini içinde* (ss. 335-380). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ball, J. S. (2007). *Education policy: Understanding private sector participation in public sector education*. New York: Routledge.
- Ball, J. S., and Youdel, D. (2008). *Hidden privatization in public education*. London: University of London.
- Behrman, R. J., Deolalikar, B. A., and Soon, L. (2002). *Conceptual issues in the role of education decentralization in promoting effective schooling in Asian Developing Countries* (Working Paper Series No. 22). Varsa Şehir: Asian Development Bank.
- Belfield, C. R., and Levin, H. M. (2002). *Education privatization: Causes, consequences and planning implications*. Paris: International Institute for Educational Planning.
- Bellei, C. (2019). *When the funding system is the problem: the chile an experience of vouchers in education*. Retrieved from <https://journals.openedition.org/ries/7535>

- Bellei, C., and Orellana, V. (2015). What does education privatisation mean? Conceptual discussion and empirical review of Latin American cases (Working Paper no. 62) Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/276411941_What_Does_Education_Privatisation_Mean_Conceptual_discussion_and_Empirical_Review_of_Latin_American_Cases
- Bentaouet, K. R., and Burnett, N. (2004) *User fees in primary education*. Washington DC: World Bank.
- Berg, A., and Berg, E. (1997). Methods of privatization. *Journal of International Affairs*, 50(2), 357-390. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/24357622?seq=1>
- Bernal, J. L. (2013). Eğitimde kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi sonucunda: Aile seçimi, sosyal sınıf ve piyasa güçleri [Parental choice, social class and market forces: the consequences of privatization of public services in education] (H. Yolcu, Çev.). *Eleştirel Pedagoji Dergisi*, 5(25), 48-57.
- Bourdieu, P. (2015). *Pratik nedenler* [Raisons pratiques] (2. Basım). (H. U. Tanrıöver, Çev.). İstanbul: Hil Yayın (1994).
- Boyle, S., Brock, A., Mace, J., and Sibbons, M. (2002). *Reaching the poor 'costs' of sending children to school a six country comparative study*. Sevenoaks: Published By Department for International Development.
- Bray, M. (1996). *Counting the full cost parental and community financing of education in East Asia*. Washington DC: World Bank.
- Brunello, G., and Checchi, D. (2005). *School vouchers Italian style* (Discussion paper series no. 1475). Bonn: Institute for the study of labor. Retrieved from <http://ftp.iza.org/dp1475.pdf>
- Burch, P. (2009). *Hidden markets the new education privatization*. New York: Routledge.
- Carrasco, A., and Gunter, H. M. (2019). The “private” in the privatisation of schools: The case of Chile. *Educational Review*, 71(1), 67-80. doi: 10.1080/00131911.2019.1522035
- Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları İle İlişkilerine Dair Kanun* (5072 NK, 22.01.2004). *Resmi Gazete*, 25361, 29.01.2004. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5072.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Duru-Bellat, M. (2000). Social inequalities in the french education system: The joint effect of individual and contextual factors. *Journal of Education Policy*, 15(1), 33-40.

- Eğitim Reformu Girişimi. (2018). *Eğitim reformu girişimi raporu 2017-2018*. İstanbul: Sabancı Üniversitesi.
- Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası. (1998). *Demokratik eğitim kurultayı (2-6 Şubat 1998)*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Foster, J. B. (2012). Eğitimde sermayenin yapısal krizi: ABD örneği. *Montly Review Bagımsız Sosyalist Dergisi*, 29, 49-87.
- Freire, P. (2019). *Kültür işçileri olarak öğretmenler: Öğretmeye cesaret edenlere mektuplar* [Teachers as cultural activities: Letters to those who dare teach] (Ç. Sümer, Çev.). İstanbul: Yordam Kitap. (2005).
- Girox, H. (2008). *Eleştirel pedagoji ve neoliberalizm* (1. bs). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Güngör, G. (2019). *Mesleki ve teknik ortaöğretimde okul terkinin nedenleri ve çözüm önerileri: Bütüncül bir program önerisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü, Kocaeli.
- Habercom (2017). *Okul servislerinin yarattığı 1 milyar dolarlık ekonomi, kanlıkavgalaranedenoluyor*. <https://www.haberler.com/okul-servislerinin-yarattigi-1-milyar-dolarlik-10002365-haberi/> adresinden erişilmiştir.
- Hall, M. H., Barr, C.W., Easwaramoorthy, M., Sokolowski, S.W., and Salamon, L. M. (2005). *The Canadian nonprofit and voluntary sector in comparative perspective*. Toronto: Imagine Canada.
- Holonqi (2020). *Education in 2030*. Retrieved from <https://www.Holoniq.Com/Notes/250-Global-Education-Stocks/#:~:Text=Education%20is%20a%20%245.8%20trillion,Education%20system%20at%20historic%20levels>
- Hopoğlu, S. (2012). *Vakıf üniversiteleri ve TRB1 bölgesinde vakıf üniversitelerinin kurulabilirliği*. Elazığ: Fırat Kalınma Ajansı. Retrieved from https://fka.gov.tr/sharepoint/userfiles/Icerik_Dosya_Ekleri/FKA_ARASTIRMA_RAPORLARI/VAKIF%20C3%9CN%C4%B0VERS%C4%B0TELER%C4%B0.pdf
- Hungerman, D. M., and Rinz K. (2015). *Where does voucher funding go? How large-scale subsidy programs affect private school revenue, enrollment, and prices* (National Bureau of Economic Research Working Paper 21687). Retrieved from <http://www.Nber.Org/Papers/W21687>
- Köksal, T. (1993). *Belediye hizmetlerinin özelleştirilmesi yöntemler ve uygulamalar* (Yayınlanmış uzmanlık tezi). Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları.

- Kurul, N., Küçükler, E., Yolcu, H., Özdemir, T., Çokluk, Ö., Baykal, S. ve Öztürk, T. (2013). Kapitalist sistemde öğrenme ve pazar ilişkisi: Metalaştırma, ölçme, standartlaştırma. N. Kurul, T. Öztürk ve İ. Metinnam (Der.), *Kamusal eğitim: eleştirel yazılar* içinde (ss. 57-92). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Küçükler, E. (2018). Üç öykü üzerinden okul terki: Eğitimsizlik, yoksulluk, ataerkillik. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 16(64), 94-119. <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TXpReE56UTJOZz09/uc-oyku-uzerinden-okul-terki-egitimsizlik-yoksulluk-ataerkillik> adresinden erişilmiştir.
- Larocque, N. (2006). *Contracting for the delivery of education services: A typology and international examples*. Wellington, New Zealand: Education Forum.
- Lieberman, M. (1989). *Privatization and educational choice*. London: The Macmillan Press Ltd.
- Marchelli, C. H. (2001). *Decentralization and privatization of education in Salvador: Assing the experience* (Occasional Paper No: 19). Columbia: National Center for the Study of Privatization in Education Teacher College.
- Mashala, Y. L. (2019). The impact of the implementation of free education policy on secondary education in Tanzania. *International Journal of Academic Multidisciplinary Research (IJAMR)*, 3(1), 6-14. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/332607737_The_Impact_of_the_Implementation_of_Free_Education_Policy_on_Secondary_Education_in_Tanzania/link/5cc056b3299bf120977c55da/download
- Mecek, M. (2017). Okul kantinlerinin işletilmesi ya da kiraya verilmesinde yetki unsuru: Türkiye’de yapılan yanlış uygulamalar. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1), 319-350. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/323509> adresinden erişilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı Okul Aile Birliği Yönetmeliği. *Resmi Gazete*, 25831, 31.05.2005.
- Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Kanunu (5580 NK, 8.02.2007). *Resimi Gazete*, 26434, 14.02.2007.
- Millî Eğitim Temel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (6528 NK, 1.3.2014). *Resmi Gazete*, 28941, 14.03.2014. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/03/20140314-1.htm> adresinden erişilmiştir.
- Millî Eğitim Temel Kanunu, (1739 SK, 14.06.1973). *Resmi Gazete*, 14574, 24.06.1973. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Mok, K., and Tan, J. (2004). *Globalization and marketization in education: A comparative analysis of Hong Kong and Singapore*. Cornwall: MPG Books Ltd.

- Murphy, J. (1996). Why privatization signals a seachange in schooling. *Education Leadership*, 54(2), 60-62. Retrieved from <https://eric.ed.gov/?q=load+AND+shedding&id=EJ534020>
- Murphy, J., Gilmer, Scott, W., Weise, R., and Page, A. (1998). *Pathways to privatization in education*. London: JaiPress Ltd.
- Ongun, M. T. (1997). Hizmet ticareti genel antlaşması ve olası sonuçları. *Türk- İş '97 yyllığı: 1990'ların bilançosu (2. Cilt, değerlendirme yazıları)* içinde (ss. 350-367). Ankara: Türk-İş Araştırma Merkezi Yayını.
- Oseni, G., Huebler, F., Mcgee, K., Amankwah, A., Legault, E., and Rakotonarivo, A. (2018). *Measuring household expenditure on education: A guide book for designing household survey questionnaires*. Washington DC: World Bank.
- Özdemir, N. (2011). *İlköğretim finansmanında bir araç: Okul-aile birliği bütçe analizi: Ankara ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, Ş. (2002). *İlköğretim okullarının finansman kaynakları: Ankara ili Polatlı ilçesi örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Patrinos, H. A., Barrera-Osorio F., and Guáqueta, J. (2009) *The role and impact of public-privatepartnerships in education*. Washington DC: World Bank.
- Polat, S. (2013). Neo-liberal education policies in Turkey and transformation in education. *Journal for Critical Education Policy Studies*, 11(4), 159-178. Retrieved from <http://www.jceps.com/wp-content/uploads/PDFs/11-4-08.pdf>
- Polat, S. (2014a). Reasons for demand and dropping out of vocational high schools from the perspective of school administrations. *International J. Soc. Sci. & Education*, 4(4), 913-923. Retrieved from <http://ijsse.com/sites/default/files/issues/2014/v4-i4-2014-1/Paper-18.pdf>
- Polat, S. (2014b). Reasons for school dropout in vocational high school. *Educational Research and Reviews*, 9(18), 711-718. doi: 10.5897/ERR2014.1830
- Rizvi, F. (2016). *Privatization in education: Trends and consequences* (Working Paper). Paris: International Institute for Educational Planning.
- Rondinelli, D. A. (2003). Partnering for development: Government-private sector cooperation in service provision. In D. A. Rondinelli, and G. S. Cheema, (Eds.), *Reinventing government for the 21st century: State capacity in a globalizing society* (pp. 221-241). Bloomfield CT: Kumarian Press.
- Roth, G. (1988). *Private provision of public services in developing country*. London: Oxford University Press.

- Saltman, K. J. (2009). There rise of venture philanthropy and the ongoing neoliberal assault on public education: The case of the Eli and Edythe Broad Foundation. *Workplace, 16*, 53-72.
- Saltman, K. J. (2010). *The gift of education: Public education and venture philanthropy*. New York: Pal GraveMacmillan.
- Sayıştay (2019). *Millî eğitim bakanlığı 2018 yılı sayıştay denetim raporu*. https://www.sayistay.gov.tr/tr/Upload/62643830/files/raporlar/kid/2018/Genel_B%C3%BCt%C3%A7e_Kapsam%C4%B1ndaki_%20Kamu_%C4%B0dareleri/M%C4%B0LL%C4%B0%20E%C4%9E%C4%B0T%C4%B0M%20BAKANLI%C4%9EI.pdf adresinden erişilmiştir.
- Stiglitz, J. (1988). *Economics of the public sector* (Third Ed.). New York: W. W. Norton & Copmpany Ltd.
- Süzük, İ. (2002). *İlköğretim okul harcamalarında genel bütçe dışındaki kaynakların yerine ilişkin okul yöneticileri ve öğretmen görüşleri: Ankara ili örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, İ. (2006). *İlköğretim müfredat laboratuvar okullarının okul geliştirme süreci açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Taytak, M. (2007). *Türkiye’de özel okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının vergiler ve vergi teşvikleri karşısındaki konumu (Ege bölgesi uygulama sonuçları)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Tiongson, E. R. (2005). Education policy reforms. In S. Paternostrove and A. Coudouel (Eds.), *Analyzing the distributional impact of reforms* (pp. 261-294). Washington DC: World Bank.
- TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası. (2009). *Özelleştirme: Varlığım sermayeye armağan olsun*. http://www.imo.org.tr/resimler/dosya_ekler/4b1f4391e948943_ek.pdf?dergi=141 adresinden erişilmiştir.
- Toker, G. A. (2020). Eğitimde özelleştirme. (M. Sağır ve R. Yirci (Ed.), *Eğitim ekonomisi ve planlaması* içinde (ss.175-215). Ankara: Pegem Akademi.
- Toker, G. A., and Uslu, Ö. F. (2018). The ways school principals meet the needs that require financial resources in primary schools. *İnönü University Journal of the Faculty of Education, 19*(1), 315-334. doi: 10.17679/inuefd.311995
- Tösten, R. ve Han, B. (2015). Okul profili çalışması: Diyarbakır ili örneği. *Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi, 5*, 81-94. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/160444> adresinden erişilmiştir.

- Türkiye İstatistik Kurumu. (2002). *Türkiye eğitim harcamaları araştırması*. Ankara: TÜİK Matbaası.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). *Eğitim harcamamaları istatistikleri*. <https://Data.Tuik.Gov.Tr/Bulten/Index?P=Egitim-Harcamaları-Istatistikleri-2019-33670> adresinden erişilmiştir.
- United Kingdom Civil Society Almanac. (2020). *What is the economic contribution of the voluntary sector?* Retrieved from <https://data.ncvo.org.uk/impact/>
- Ulusoy, B. ve Yolcu, H. (2013). Household education expenditure of families at primary education level. *Journal of Educational Sciences Research*, 3(1), 1-27. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/697230> adresinden erişilmiştir.
- Ulusoy, B. ve Yolcu, H. (2014). Çocuklarını kamu okullarına gönderen alilerin ilköğretim düzeyinde yapmış oldukları hanehalkı eğitim harcamaları. *Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 1091-1112. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/209911> adresinden erişilmiştir.
- Valenzuela, J. P., Bellei, C., and de los Ríos, D. (2014). Socioeconomic school segregation in a market-oriented educational system: The case of Chile. *Journal of Education Policy*, 29(2), 1-25. doi: 10.1080/02680939.2013.806995
- Verger, A., Fontdevila, C., and Zancajo, A. (2016). *The privatization of education: A political economy and global education reform*. New York: Columbia University Press.
- Volunteering Australia. (2017). *The value of volunteering support services*. Retrieved from <https://volunteeringqld.org.au/docs/The-Value-of-Volunteering-Support-Services.pdf>
- Walberg, H. J., and Bast, J. L. (2003). *Education and capitalism: How overcoming our fear of markets and economics can improve America's schools*. Stanford: Hoover Institution Press.
- Yamaç, U. (2010). *İlköğretim okullarının finans kaynakları: Denizli örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar* (2012/3305 SK). *Resmi Gazete*, 28328, 19.06.2012.
- Yolcu, H. (2007). *Türkiye'de ilköğretim finansmanının değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Yolcu, H. (2013). Parents' voluntary contributions to primary schools which are not directly monetary. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, (50), 227-246. Retrived from <https://www.ejer.com.tr/en/archives/2013-winter-issue-50/parents-voluntary-contributions-to-primary-schools-which-are-not-directly-monetary-2661/>
- Yolcu, H. (2014). Education agenda of Turkey: Marketing within context of neo-liberal policies. In D. Turner and H. Yolcu (Eds.), *Neo-Liberal educational reforms: A critical analysis* (pp. 50-72). New York: Routledge.
- Yolcu, H. ve Yeşilyurt, Y. E. (2020). Ailelerin erken çocukluk bakımı ve eğitimi dönemi eğitim harcamaları. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*,16(30), 2448-2477. doi: 10.26466/opus.733398

Etik Kurul Kararı

Bu çalışma, derleme türünde makale olduğu için etik kurul kararı gerektirmemektedir.

Privatization in Education: Strategy, Method and Techniques¹

ARTICLE TYPE	Received Date	Accepted Date	Published Date
Review Article	12.25.2020	04.04.2021	04.05.2021

Hüseyin Yolcu ²
Kastamonu University

Abstract

The present study discusses the strategies, methods and techniques used in the privatization of education and problems encountered in this process. With its market size, education attracts the attention of many players, including local interest groups, international organizations and private organizations. These actors, each of whom is a representative or spokesperson of national and international investors, argue that for the education service to be more effective, competitive, egalitarian and efficient, the state should minimize its support in the provision, financing and control of education as much as possible. Privatization mostly uses the strategies, methods and techniques of the private sector in the provision of educational services. Each of these strategies, methods and techniques add a new dimension and content to privatization, expanding the boundaries of the marketization of education. However, the experiences gained during this process show that, contrary to the discourses of its advocates, privatization in education deepens the existing inequalities rather than eliminating them.

Keywords: Privatization, privatization in education, privatization strategies, privatization methods, privatization techniques, entrepreneurial philanthropy, education expenditure.

The Ethical Committee Approval: Since this research is a review article, it does not require an ethics committee decision.

¹A part of the theoretical part of author's doctoral thesis conducted in Ankara University Institute of Educational Sciences under the consultancy of Prof. Dr. Nejla Kurul was used.

²Corresponding Author: Prof. Dr., Faculty of Education, Education Sciences, Department of Educational Administration, e-mail: h.yolcu72@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9974-8446>

Purpose and Significance

Since the last quarter of the last century, when global capitalism entered a new era, the national state and its practices have been subjected to a series of structural alterations. The driving force behind these structural alterations is the neo-liberal policies provided as a solution to the economic crisis that capital came across in the 1970s. These policies, which take the market and market discourse as a basic criterion, aim to transform from the Keynesian welfare state to a competitive state structure. Desiring to expand the activity area of the private sector by eliminating the public aspect of the state is one of the basic strategies employed by the capitalist economy in this process. From this point of view, privatization should be accepted as the implementation of neo-liberal policies in all areas of social life. Therefore, privatization, which has become a global phenomenon in this respect, is versatile and dimensional. Ball's (2007) drawing attention to the fact that privatization has quite common types and forms including different financial arrangements, supporters, service providers and customers, strengthens this determination.

Scope of privatization in education. The concept of privatization in education is an umbrella concept that includes many educational programs and policies (Belfield and Levin, 2002). Pursuant thereto, privatization in education means that the private sector takes on the task and take responsibility in the fulfillment of the education service that traditionally falls under the jurisdiction of the state (Verger, Fontdevila and Zancajo, 2016). In the context of these explanations, privatization in education in a narrow sense can be defined as the participation of the private sector in the provision of education services as an alternative to the public. Privatization in education in a broad sense, unlike privatization in a narrow sense, includes policies, strategies, methods and techniques that require the private sector to take more roles and responsibilities in the provision of education services.

Privatization strategies, methods and techniques in education. Under this title, privatization strategies, methods and techniques in education are included.

Privatization strategies. Ball and Youdel (2008) state that privatization of education service is carried out based on two different strategies: exogenous privatization and endogenous privatization within the education system. The first of these involves the privatization of public education. The second strategy envisages the privatization of the education system by incorporating free market principles into the daily running of public schools.

Privatization methods. Major privatization methods are given below.

Load shedding. This method is also known as leaving and withdrawing from service. This method, one of the oldest privatization methods, is also the most radical and the most controversial one among privatization methods. In addition to these, it is also known as the most cost-saving privatization method (Murphy, 1996; Murphy, Gilmer, Scott, Weise and Page, 1998).

Volunteering. The distinguishing feature that distinguishes volunteering from other privatization methods is that it keeps away from the traditional market mechanism. This method works in the form of gathering people or bringing them together in order to fulfill any local/national public service that should normally be performed by the public. No payment is made to these people for their efforts (Köksal, 1993; Murphy, 1996; Murphy et al., 1998).

Self help. Self-help means that the state encourages and directs individuals or groups to provide the goods or services they need themselves (Köksal, 1993). Self-help is also known as entrepreneurial philanthropy. This privatization method differs from the voluntary practice in two ways. The first is that it is investment oriented. Accordingly, instead of traditional donations, money is directed towards value-added investment areas in line with market criteria. The second is that those who produced goods and services also benefited from it (Foster, 2012).

User fee. User fee in education means that students or families shoulder the difference between the education expenditure that the state has to make per student and the expenditure it makes in practice (Yolcu, 2007). Oseni et al. (2018) categorize families' education expenditures into two groups. The first of these is the payments made by families directly to educational institutions. The second consists of expenditures for educational products and services procured from outside of educational institutions.

Contracting out. This method is also known as the service procurement method and public financing tender method. In the aforementioned method, the state realizes the provision of some goods and services by purchasing them from the private sector, rather than performing them itself. In other words, while the state remains as a financier in this method, it transfers the production and delivery of goods or services to the private sector by contracting (Aktan, 1992, 2004; Murphy, 1996; Rondinelli, 2003; Roth, 1988).

Voucher system. In this method, vouchers are given to families that correspond to the average cost of a student in public schools at pre-primary, primary, secondary and higher education levels. Families are free to use this voucher at any school (public or private) of their choice. The school has the right to upload a fee in addition to this voucher (Apple, 2004; Stiglitz, 1988).

Sales method (Asset sales). In this method, also known as asset sales, land and building properties owned by the public sector are sold to the private sector to generate income or support the development of this sector. Public assets are liquidated due to the proposed cash value in the asset sales method.

Subsidies. Using grants and subsidies is another way of privatizing public services. In this method, the state either financially aids or is encouraged to make aid to ensure that any education service is provided by the private sector.

Hire. This method involves the lease of state-owned enterprises for a certain period in order to improve them financially or to make them ready for sale (Aktan, 1992).

Privatization techniques. Savas (2000, as cited in Rizvi, 2016) discusses privatization techniques under three titles. These are delegation, divestment, and displacement. In delegation, first of these titles, although the state continues to be responsible for a public benefit and service, it gives the private sector real production authority. The second privatization technique is divestment. This technique involves the disposal or liquidation of a public asset. A third privatization technique, as well as delegation and divestment techniques, is displacement. This technique does not require active action for the state. On the contrary, it involves a more passive or indirect process that leads to the delivery of public services provided by the state, more or less to the private sector.

Discussion and Conclusions

In some countries, the voluntary privatization method was seen to become a sector in itself. In Canada, for example, volunteering is an economic force, accounting for 6.8% of gross domestic product (GDP). Additionally, when the value of volunteer work is included, this ratio corresponds to 8.5% of GDP (Hall, Barr, Easwaramoorthy, Sokolowski and Salamon, 2005). From the educational point of view, donors, philanthropists and/or social entrepreneurs support public schools through donations or payments. Thus, basic costs such as maintenance and repair of schools, equipment of classrooms, student activities, school meals, etc. are covered in this way. Although there is no research finding showing the monetary value of the voluntary privatization method in Turkey, it is known that it has been used as a common privatization method in the education system for a long time. Studies in the national literature reveal that families contribute voluntarily to schools (Aslan, 2019; Şahin, 2006; Yolcu, 2007, 2013).

Carnegie, Ford, Rockefeller Foundation have made a massive contribution to education in the United States by means of traditional philanthropy for a long time, however, after 1990s, these foundations were replaced by Bill and Melinda Gates Foundation, The Elis and Edythe Broad Foundation, The Walton Family Foundation and The Michael and Susan Dell Foundation (Foster, 2012; Saltman, 2010). According to Saltman (2009, 2010), the common characteristic of these foundations, which stand out with their capital and technology investments, is that they are entrepreneurial philanthropy foundations. These foundations have been shaping the education reforms for the last thirty years with the capital power they hold and the entrepreneurial projects they have implemented accordingly.

The contracting out method is one of the most used privatization methods in the process of privatization of public education since the 1990s (Larocque, 2006; Walberg and Bast, 2003). One of the main reasons behind this can be linked to an agreement organized by World Trade Organization (WTO), General Agreement on Trade in Services (GATS), which aims to privatize all public services and entered into force

after being signed between 143 member countries in 1994. One of these public services is education, which has the second largest global market value after the health sector. According to Holonqi (2020), the global market value of education is \$ 5.8 trillion. Therefore, following the GATS, services including transportation, cleaning, security, food, canteen, textbook printing and distribution have started to be purchased from the private sector in many countries of the world, based on the contracting out method.

Savas (2000, as cited in Walberg and Bast, 2003) states that the voucher method is the most radical privatization method. In theory, vouchers make public and private schools equivalent when associated with school selection (Bellei and Orellana, 2015). The voucher method not only expands private schools within the education system but also causes social segregation. As Freire (2019) stated, transferring the resources allocated to education to private schools instead of allocating them to public schools where large masses of people attend shows that private schools can only be private to the extent that they can generate profit while feeding on public resources. The voucher method is not the only privatization method that paves the way for the expansion of private schools within the education system.

User fees were observed to have an effect to increase the education expenses of families. Payments made directly to educational institutions are quite common at the primary education level. These payments correspond to 20% of education expenditures of families worldwide. These expenditures constitute 30% of the education expenditures of families in Africa, 40% of the education expenditures of families in East Asian socialist countries as well as countries in the former Commonwealth of Independent States (Bentaouet and Burnett, 2004).

In conclusion, privatization in education has many strategies, methods and techniques that can reproduce itself. Each of these strategies, methods and techniques expands the boundaries of the marketization of education by introducing a new dimension and content to privatization. Although each of these strategies, methods and techniques differs according to countries, they have a unique market area. However, whatever the strategy, method and technique used in the privatization process in education, the experiences obtained indicate that, contrary to the claims, privatization in education deepens the existing social inequalities rather than eliminating them.

The Ethical Committee Approval

Since this research is a review article, it does not require an ethics committee decision.